

Delo z mladimi brezdomnimi v programu nastanitvene podpore društva Kralji ulice

O programu nastanitvene podpore

V Društvu za pomoč in samopomoč brezdomnim Kralji ulice od leta 2008 izvajamo program Individualizirana in celovita nastanitvena podpora brezdomnim. Leta 2020 se je razširil tudi v Maribor. Program je namenjen osebam, ki so zaradi različnih življenjskih okoliščin postale brezdomne. Deluje po načelu »najprej stanovanje« in zagovarja, da bi morali imeti vsi brez izjeme streho nad glavo. Upošteva smernice nastanitvene podpore, ki so jih oblikovali na Norveškem.

V program se lahko vključijo tako posamezniki oziroma posameznice kot tudi družine. Je prehodne narave, se pravi, da se posamezniki in posameznice vključijo za 18 mesecev, specifične skupine uporabnikov in uporabnic pa za dve leti z možnostjo podaljšanja. Gre za družine, starejše, dolgotrajno odvisne in pa mlade brezdomne. Večina oseb, ki se vključi, je ranljivih na več področjih kot zgolj na stanovanjskem, zato potrebujejo individualizirano in čim bolj celostno pomoč in podporo.

Osebe se pred vključitvijo najprej udeležujejo individualnih srečanj za kandidate, da spoznajo program, njegove smernice in dolžnosti vključenih. S pomočjo strokovnih delavk si določijo individualne cilje, ki jih poskušajo doseči v času bivanja. Potem se vselijo v eno od stanovanjskih enot, ki jih društvo najema za potrebe programa. Avgusta 2024 jih imamo v uporabi 14, v njih pa živi 34 stanovalcev in stanovalk.

Delo strokovnih delavk na programu obsega pomoč pri prehodu iz brezdomnosti do ponovne vključitve v družbo. Zajema vse od podpore pri urejanju administrativnih zadev (npr. pridobitev osebnih dokumentov, prijava stalnega prebivališča, odprtje bančnega računa), spremljanja in zagovorništva (npr. zdravniški pregledi, sestanki na centru za socialno delo, v šoli, obiskovanje v zaporu), urejanja osebne higiene in higiene bivalnih prostorov, učenje osnovnih življenjskih spretnosti (npr. kuhanje, pospravljanje, smotrno razpolaganje z denarjem) in privajanje na sobivanje.

Pristop do uporabnikov in uporabnic je individualiziran, torej prilagojen njihovim potrebam, zmogljivostim in motivaciji. Program je zasnovan nizkopražno in deluje po načelih zmanjševanja škode. To pomeni, da osebe niso zavezane k abstinenanju od alkohola in drugih drog

v času vključenosti. Jih pa motiviramo k čim manj tvegani uporabi ter podpiramo pri abstinenci in iskanju ustreznega programa zdravljenja, kadar se za to odločijo.

O delu z mladimi brezdomnimi

Leta 2022 smo zaznali povečanje števila starejših mladostnikov in mladostnic z izkušnjo brezdomstva (tj. med 18. in 25. letom starosti). Do avgusta 2024 se je individualnih srečanj s kandidati za vključitev v program udeležilo 9 takšnih oseb. Od tega se jih je v program vključilo 5, ena od njih je bila vključena v sklopu programa za družine. Za naš siceršnji način dela je bil to izziv, ki je zahteval določene prilagoditve znotraj že obstoječih smernic dela v programu. Te podrobneje opišem v nadaljevanju.

Ker želimo na Kraljih ulice zagotoviti varnost in vzpostaviti stabilnost v vsakdanu uporabnikov in uporabnic, smo se odločili, da bomo tej specifični uporabniški skupini podaljšati čas trajanja programa iz leta in pol na dve leti.

Program nastanitvene podpore je zasnovan tako, da oseba ob vključitvi dobi svojo ključno strokovno delavko, s katero intenzivneje sodeluje v času trajanja programa. Pri mladostnikih in mladostnicah se je pokazalo, da potrebujejo še dodatno podporo na različnih področjih:

1. Učenje različnih spretnosti – kuhanje, čiščenje, osebna higiena

Z njimi izvajamo redna tedenska pospravljanja njihovih sob in jih učimo, kako čistiti (npr. kako pobrisati tla, pomiti posodo, zdrgniti školjko, oprati perilo). Nekatero spremljamo na nakupih, skupaj izbiramo cenovno ugodna živila in jim pokažemo, kako si samostojno pripraviti preproste obroke.

2. Pomoč pri urejanju administrativnih zadev in informiranje o delovanju najrazličnejših institucij

Tisti, ki se vključijo k nam, po večini ne vedo, kako si urediti osebne dokumente, se naročiti k zobozdravniku ali ga sploh najti, kam se obrniti po pomoč na druge institucije in podobno. Pomanjkanje informiranosti in težave s socialno anksioznostjo jih dodatno demotivirajo, da bi se lotili urejanja svojega statusa. Pri takšnih opravilih jim zagotavljamo spremstvo in tudi zagovorništvo, saj uslužbenke in uslužbenci na institucijah neredko moralizirajo in naših udeležencev ne razumejo.

3. Podpora pri krepitvi odnosov z bližnjimi osebami (družina, partnerski odnosi) in učenje sobivanja

Mladostniki in mladostnice so med odraščanjem pogosto imeli težavne odnose z bližnjimi. Nekateri pridejo k nam z izkušnjo nasilja

v družini. Pri njih opažamo pomanjkljive socialne spretnosti. S pomočjo svetovalnih tehnik jih usmerjamo k ustrežnejšim oblikam komunikacije, določanju osebnih meja in prevzemanju odgovornosti za svoje vedenje. Vsak teden v stanovanju izvajamo skupinske sesanke, na katerih se mladi učijo sprotnega reševanja konfliktov in sobivanja s sostanovalci.

4. Urejanje osebnih financ

Omenjeni mladostniki in mladostnice večinoma že od otroštva doživljajo revščino. Kot prejemnike denarne socialne pomoči jih učimo, kako preživeti s tako majhno vsoto denarja. Pri tem je še toliko pomembneje upoštevati tudi finančno breme njihove odvisnosti. Skupaj z njimi organiziramo razporeditev mesečnega prihodka tako, da ne ostanejo takoj brez denarja. Akutna denarna stiska jih namreč pahne v nevarnejše načine pridobitve denarja (kriminalna dejanja, prostitucija, beračenje). Predvsem jih učimo o pomembnosti poravnavanja obveznosti, kot so prispevki za bivanje, hrano in higienske pripomočke. Več jih ima izvršbe in neplačane kazni oziroma prekrške, a je to še obvladljivo. Spodbujamo jih, da dolgove odplačujejo obročno.

5. Razbremenilni pogovori in psihosocialna pomoč

Mladostniki in mladostnice se v času bivanja v našem programu velikokrat znajdejo v položajih, ki so zanje izjemno težavni, obremenjujoči in jim povzročajo stisko. Zagotavljamo jim čustveno razbremenitev in pomoč pri spopadanju s takšnimi situacijami, hkrati pa jih opogumljamo in krepimo pri samostojnem reševanju problemov.

Vključeni mladostniki in mladostnice so praviloma osebe s hudimi odvisnostmi od prepovedanih substanc. Opažamo, da takšne substance še niso pustile vidnih, dolgotrajnih posledic na njihovi miselni ravni in telesni vzdržljivosti. Zato težje razumejo njihovo škodljivost in niso tako motivirani za izboljšanje kakovosti svojega življenja. Te osebe so večinoma brez ustrezne socialne mreže, ki bi jih podprla in motivirala pri doseganju abstinence. Ker imajo pridružene najrazličnejše težave z duševnim zdravjem (nekaterim so diagnozo določili psihiatri, drugi pa si jo določijo sami), so droge tudi njihov način samozdravljenja. Domnevamo, da jim v otroštvu in zgodnji mladosti znotraj sistemov, kot je primarna družina ali šola, ni uspelo razviti zdravih mehanizmov spopadanja s psihološkimi stiskami.

V kombinaciji z življenjskim obdobjem oziroma mladostjo, ki je namenjena raziskovanju samega sebe in svojih ambicij, želja, potreb, razvijanju samopodobe in samozavedanja, je delo strokovnih delavk v programu s to specifično skupino še zahtevnejše. Nekatero mladostnico in mladostnika, ki so (bili) vključeni v program, so denimo šele začeli proces spoznavanja svojih duševnih stisk ter psihiatričnih diagnoz in ustreznih načinov spoprijemanja z duševnimi težavami.

Tri od petih omenjenih oseb so program končale predčasno. Razlogi za to so povezani z njihovo kompleksno življenjsko situacijo. Večinoma so povsem nepripravljeni za samostojno bivanje in preobremenjeni s svojimi težavami z odvisnostjo in duševnim zdravjem. Naš program jim je pogosto prezahteven, raven dolžnosti, ki so pogoj za obstanek v programu, pa je zanje previsok, ne glede na individualne prilagoditve, ki smo jih uvedli.

Že od začetka vključevanja mladih v naš program smo intenzivno sodelovali z Združenjem DrogArt. Mladostnice in mladostniki, ki smo jih nastanili, so bili namreč po večini vključeni tudi v enega od programov, ki jih izvaja omenjena neprofitna prostovoljna organizacija (dnevni center, svetovalnica). Sčasoma smo uvedli redne mesečne intervizije, namenjene poročanju o delu z njimi, prav tako pa tudi informiranju o strategijah, ki jih eni in drugi uporabljamo pri svojem delu. Takšne intervizije so se pokazale kot izjemno pomembne pri krepitvi in razvoju naših metod dela ter lajšajo celostno podporo vključenim. V sodelovanje smo dodali tudi srečanja zunaj omenjenih intervizij zaradi kakovostnejše individualne obravnave nekaterih uporabnikov in uporabnic, ki prav tako prisostvujejo na srečanjih. Sodelovanje je ključno tudi za uporabnice in uporabnike same – ti se lahko o določenih temah in izzivih, ki jih prinaša udeleževanje našega programa, pogovarjajo s strokovnim timom v programih DrogArta.

Med vključevanjem mladih brezdomnih v naš program smo se marsičesa naučili in ponekod svoje delo tudi izboljšali. Predvsem ugotavljamo, da smo kot program kadrovske podhranjeni, zato se težje prilagajamo. Pomanjkanje časa, prostora in razpoložljivih sredstev je namreč največkrat ovira pri tem, da bi še podrobneje raziskovali, se izobraževali o dobrih praksah iz tujine in temeljiteje reševali težave, s katerimi se srečujemo pri delu s to skupino uporabnikov. Velik izziv je tudi socialno vključevanje. Strokovne delavke potrebujemo veliko časa za motivacijo in spremljanje mladih pri aktivnostih, ki jih zanimajo. V Ljubljani je med drugim zelo malo prostorov in interesnih dejavnosti, v katere bi se mladi s takšnimi težavami lahko vključevali in pri njih (lažje) vztrajali.

Mladi, ki se vključujejo k nam, so še posebej ranljivi in imajo izjemno kompleksne življenjske situacije, zato izpadejo iz večine programov, namenjenih mladim, oziroma so jim ti težje dostopni. Domnevamo, da bo delo z njimi specifično tudi z vidika dolžine individualne podpore – verjetno bodo to osebe, ki bodo večkrat poskusile biti vključene v programu, v vmesnem času pa bodo vključene v našo terensko podporo. To trenutno izvajamo z vsemi tremi, ki so bivanje v programu končali predčasno. Z njimi skušamo vzdrževati kontinuiran stik in graditi dober delovni odnos, ki lahko lajša nadaljnje osamosvajanje in stabilizacijo življenja.